

УДК 327::911.3]:355.4(477.61/62)”2014”

Виктор Петрович Водолацки*

Едуард Анатољевич Попов**

Ростов на Дону, Русија

МОЗАИЧКА УКРАЈИНА: ИДЕОЛОШКА РЕТОРТА И ИСТОРИЈСКА ПОЗАДИНА РАТА У ДОНБАСУ

Сажетак

Мозаичност Украјине одражава одједном две карактеристичне црте ове државе: цивилизацијску и историјско-политичку разнородност њених региона и вештачку (људску) природу формирања државне територије. Територијалне границе украјинске државности формализовала је влада московских бољшевика у првим годинама совјетске власти (новембар 1917 – децембар 1922). Борба против „великоруског шовинизма“ - основни је принцип доктринарних програма бољшевика у области националне политике. Политика совјетске власти била је посебно непријатељска према козацима. Лењинова влада је ликвидирала Донску козачку област и пренела

---

* доктор социолошких наука, посланик Државне думе Руске Федерације V, VI, VII, VIII сазива. Први заменик председника Комитета Државне думе за послове ЗНД, евроазијске интеграције и односе са сународницима. Козачки генерал, поглавар војног козачког друштва „Велика Донска војска“ (1999-2013).

** доктор филозофских наука, кандидат историјских наука, ванредни професор Катедре за историју Ростовског државног медицинског универзитета. У 2014-2015 – званични представник Доњецке Народне Републике у Ростовској области

део њене територије Совјетској Украјини. На целој територији Украјинске ССР спроведена је политика украјинизације. Постсовјетска Украјина критикује „тоталитарни СССР“, али наставља политику украјинизације, укључујући и донске козаке. Ова политика је добила тоталитарни карактер и радикалне облике након државног удара 21-22. фебруара 2014. године. Његова формула је: „једна држава – један народ – једна црква“. Бројне територијалне претензије су постављене (или припремљене) у односу на све њене суседне земље. Њихов извор су програми украјинских националистичких (нацистичких) организација и партија. Устанак у Донбасу и референдум за стварање Доњецке и Луганске народне републике - реакција је на државни удар у Кијеву под нацистичким паролама. Важну и понекад централну улогу играли су козаци (нарочито у Луганској Народној Републици). Међутим, задатак ослобађања дела козачких земаља од украјинске окупације и обнављања јединства донских козака у оквиру руске државности још није решен.

Кључне речи: бољшевичка национална политика, Донска козачка област, грађански рат, совјетска Украјина, дерусификација, украјинизација, државни удар у Украјини, историјске спекулације и територијалне претензије постмајданске Украјине, нацистички елементи у украјинској политици, устанак у Донбасу

Србију и Дон повезују вековне чврсте духовне везе. Србија (Краљевина СХС) дала је уточиште руској војсци генерала Врангела, која је поражена у крвавом грађанском рату. И иако су сами Срби живели веома сиромашно, братски су прихватили руске војнике који су били у невољи, укључујући и козаке са обала Тихог Дона. Током трагичних година грађанског рата, сада

у бившој Југославији, коју је покренуо Запад, руски добровољци (укључујући и донске козаке) борили су се у Босни и Херцеговини са српском браћом по оружју. Проћи ће две деценије и сада ће српски добровољци отићи у помоћ браћи Русима у Донбасу. Аутори ових редова су лично упознати са неким од њих.

Стога, донекле нарушавајући академску стилску хармонију чланка, кажемо:

Спасибо, Сербия! Хвала, Србији!

* * *

Прво, хајде да објаснимо назив и разјаснимо предметно поље чланка.

Мозаичност Украјине одражава две карактеристичне карактеристике ове државе одједном: цивилизацијску и историјско-политичку разнородност њених региона и вештачку (људску) природу формирања државне територије.

У научној литератури, мање или више посвећеној проблему одређивања етнокултурних и цивилизацијских граница Украјине, постоји доста дефиниција граница региона.¹¹ Не постављајући себи за циљ да дамо сопствену, нову дефиницију или прихватимо постојеће типологије, обратимо пажњу на културно-историјску шаренило региона Украјине. Овошаренило, неједнородност и понекад цивилизацијска разнородност и геополитичка вишесмерност украјинских региона донекле подсећа на Балкан. Својевремено је у руским медијима и у аналитичкој литератури била популарна тачка гледишта о две или три Украјине. Аутори овог чланка се категорички не слажу са овим. Украјина (ако овај концепт посматрамо са етно-културне и културно-историјског становишта, а не као државу) је сама и приближно се уклапа у границе историјске регије зване Хетманат, која се у украјинској научној литератури назива и држава Богдана Хмељницког.² Хетманија - релативно

1 См., напр.: Мальгин А.В. Украина: Соборность и регионализм – Симферополь: СОНАТ, 2005. С. 121-132.

2 Определение мы считаем совершенно некорректным, если учесть историческую кратковременность существования этой «державы». Даже с сугубо формальной точки зрения

је мала област на левој обали Дњепра. Етнографске границе Украјине су много шире и обухватају територије на десној обали Украјине. Међутим, изван ових граница су огромне територије на западу, југу и истоку садашње украјинске државе, насељене другим народима или субетничким групама и етнографским групама Руса. У ствари, сами Украјинци (историјски назив је Малоруси) су такође највећи (после Великоруса) подетнос руског народа. О томе се говори у чланку председника Русије В.В. Путин „О историјском јединству Руса и Украјинаца“ од 12. јула 2021. године: „Управо је совјетска национална политика – уместо великог руског народа, тројединог народа, који су чинили Великоруси, Малоруси и Белоруси – на државном нивоу фиксирала положај три посебна словенска народа: руског, украјинског и белоруског.“³

Заиста, територијалне границе украјинске државности формализоване су од стране московских большевика у првим годинама совјетске власти (новембар 1917 – децембар 1922) и само су проширене у наредним годинама и деценијама. Дакле, И.С. Стаљин 1939, 1940. и 1945. године припојио Украјини огромне западне територије које су раније биле део других држава вековима: Галицијску Рус или Галицију (повраћена од Пољске као резултат Ослободилачког похода Црвене армије); Северну Буковину (отргнута од краљевске Румуније у оквиру споразума садржаних у поверљивим актима такозваног пакта Молотов-Рибентроп; Подкарпатску (Угорску) Рус (добијена као резултат циничног договора са председником Чехословачке Е. Бенешом у замену за пристанак на протеривање Судетских Немаца из Чехословачке и добијање њихових територија). Године 1954. Н. С. Хрушчов је „дао“ Украјини Кримску област РСФСР. Украјина и Пољска - вероватно су главни бенефицијари (корисници) Другог светског рата у Европа, ако узмемо у обзир процес добијања нових територија. Истина, Пољска је платила губитком источних територија који су прешли у састав Украјине и Белорусије.

срок существования – менее 6-ти лет (1648-1654). Притом эта «держава» не была никем из суверенных государств признана, оставаясь мятежной провинцией Польско-Литовского государства.

3 Путин В.В. Об историческом единстве русских и украинцев. Адрес публикации: <http://kremlin.ru/events/president/news/66181> Дата обращения: 16 января 2022 года.

Међутим, прве жртве лењинистичко-стаљинистичке националне политике у односу на Украјину били је руско (великоруско) и козачко становништво. Укључујући донске Козаке и некозачко становништво Донске козачке области.

Борба против „великоруског шовинизма“ – основни је принцип доктринарних програма бољшевика у области националне политике. Политика совјетске власти била је посебно непријатељска према Козацима, за шта постоје логична објашњења. Током година грађанског рата, највећа и најстарија од козачких трупа бившег Руског царства – Велика Донска армија – у великој мери (најмање 80 одсто) стала је на страну разних антибољшевичких снага.⁴ Као резултат: 23. марта 1920. године посебном резолуцијом Савета народних комесара РСФСР стварана је Доњецка губернија (у саставу Украјинске ССР). У њен састав су пренете територије Јекатеринославске губерније и неки срезови Харковске губерније. Као и појединачни окрузи и насеља Донског региона: град Таганрог, део Черкаског и Ростовског округа, већи део Доњецког округа. Карактеристично је да је административни центар Доњецке области Украјинске ССР прво био Луганск, а затим Бахмут. Обратимо пажњу на Луганск, који је био део Славјаносербије, јединствене етнокултурне регије Јужне Русије, где су се у 18. веку населили Срби и други досељеници са Балкана, као и малоруски Козаци. Бахмут је био древни град на територији Донске козачке области.

Индустријски и административни центар Донбаса - град Доњецк (израстао из индустријског села Јузовка) делимично се налазио на земљишту Донске козачке области. Граница региона пролазила је дуж реке Каљмиус. Тако се источни део савременог Доњецка налази на земљи донских Козака.

Нарушили бисмо принципе научне и историјске објективности ако бисмо прећутали сложене друштвено-економске процесе који су се одвијали у западним (индустријским и угљарским) окрузима Донске козачке области од друге половине 19. Века и што је довело до појаве социокултурног и социјално-економског феномена – Донбаса. Западни Донбас

4 См., напр.: История донского казачества: Коллективная монография в 3 томах. Ростов-на-Дону, Омега Паблицер, 2020. Т. 3. С. 85-93.

(окрузи Донске козачке области) - такви градови као што су Јузовка (из којег је израстао садашњи Доњецк, чији се источни део налази на донској козачкој земљи) и Макејевка и многи други - престали су да буду пољопривредни региони у погледу економске и козачке структуре становништва. Већину становништва Доњецког угљеног басена чинили су металуршки радници и рудари, укључујући и донске Козаке. У фебруару 1918. у Харкову је проглашено стварање Доњецко-Криворошке републике (постоје и друге варијанте имена), на чијем је челу био легендарни Артјом (псеудоним большевика Ф. А. Сергејева). ДКР је обухватао огромне територије западних округа Донске козачке области, целе Харковске и Јекатеринославске губерније, део среза губернија југа данашње Украјине до Кримске превлаке. За разлику од самопроглашене УНР, коју су објавили делегати малобројних украјинских партија и војничких комитета, ДКР је проглашена на IV Регионалном конгресу совјета радничких посланика Доњецког и Криворошког басена. Односно, то је био израз воље народа. И иако су донски Козаци били противници ДКР у почетној фази грађанског рата, демократска природа формирања ове државе је неспорна. Међутим, као и судбина Донског региона, судбина ДКР је била трагична. Већ месец дана након проглашења, упркос горљивим захтевима руководства републике, да се ДКР укључи у састав Совјетске Русије, територија Доњецко-Криворошке републике укључена је у састав Совјетске Украјине. Одлуку о преносу територије заједно са становништвом, упркос протестима народа ДКР, донео је шеф совјетске владе В.И. Ленин.⁵ Становништво републике гравитирало је Русији јер је говорило руски и доживљавало себе као Русе. Карактеристично је и да је политика присилне украјинизације, која је спроведена током немачко-аустројске окупације територије ДКР под патронатом окупационих власти од стране Галицијана – војних и политичких формација проаустројског опредељења, наишла на једногласно одбацивање локалног становништва. Како је истакао генерал А. И. Деникин, постојала је чудна једногласност пробольшевичких и антибольшевичких снага, подједнако неприхватљива за

---

⁵ Истории ДКР посвящено фундаментальное исследование. См.: Корнилов В. Донецко-Криворожская республика. Расстрелянная мечта. Спб.: Питер, 2017.

наметнуту украјинизацију и „мову“ „новостворени украјински језик“.⁶ Бели козаци и црвени рудари Донбаса деловали су као јединствени фронт против „жуто-плавих – по боји заставе УНР.

У историографији и јавној свести, распрострањено је мишљење да је бољшевичка политика према Козацима била ситуациона и да је одређена само понашањем Козака (укључујући и донске Козаке) током грађанског рата. Као што примећују савремени истраживачи, „Важну улогу у овом догађају одиграла је жеља Москве (тј. бољшевичке владе В.И. Лењина. - Аутори) да распарча територију Козачког Дона, који је током целог грађанског рата био база контрареволуције“.⁷ Ово гледиште нам изгледа суштински погрешно. Наравно, активно учешће Козака у грађанском рату на страни противника совјетске власти одиграло је трагичну улогу у трагедији декозаштва. Укључујући и одлуку совјетске владе да део козачких земаља пренесе националним републикама унутар и изван РСФСР (Руска Совјетска Федеративна Социјалистичка Република). Али у исто време, само овим објашњавати политику бољшевичке власти према Козацима било би снажно и грубо поједностављивање, па чак и фундаментална грешка. Познато је да су у почетној фази рата донски Козаци, углавном, били лојални или барем неутрални према совјетској власти. Опрезнија политика бољшевика би могла да обезбеди ову лојалност/неутралност у будућности, као што је то било, на пример, са планинским муслиманским народима Северног Кавказа.

Чини се да је антикозачка (као и проукрајинска) политика бољшевика имала више концептуалних основа и прилично слабу корелацију са учешћем донских Козака у грађанском рату у саставу Белих армија и других антибољшевичких формација.

Да бисмо одговорили на питање о разлозима антикозачке политике совјетске власти, анализирајмо, бар уопштено, доктринарне смернице РСДЛП-б (Руске социјалдемократске партије (бољшевика)). И, посебно, теоријску позицију

6 Корнилов В. Донецко-Криворожская республика. Расстрелянная мечта... С. 650-651.

7 В.Е. Григорьянц, С.С. Жильцов, А.В. Ишин, А.В. Мальгин. Федерализация Украины: к единству через разнообразие. М.: ВОСТОК – ЗАПАД, 2011. С. 70.

и политичке и практичне ставове шефа наркома (народног комесара - аналог министра) за питања народности, будућег шефа совјетске државе И. В. Стаљина.

Стаљинови ставови о националној политици изнесени су у његовом главном чланку „Марксизам и национално питање“, из 1913. године.⁸ У потпуности у складу са ставовима РСДЛП-б, он је говорио са становишта права народа на самоопредељење до отцепљења. Пада у очи политичка наивност (можда намерно?) Стаљина по питању поштовања права националних мањина. „Право на самоопредељење, односно: само народ сам има право да одређује своју судбину, нико нема право да се насилно меша у живот нације, уништава њене школе и друге институције, руши њен морал и обичаје, ограничити његов језик, умањити његова права”.⁹ Ова директива бољшевичке партије је нашла свој одраз у, усвојеној 2. (15.) новембра 1917. године, „Декларацији права народа Русије“ (одобреној Декретом Савета народних комесара). Декларација је објављена са потписом В.И. Лењин и И.В. Стаљин. Декларација је дефинисала следеће принципе који су одређивали националну политику совјетске владе: „... 2. Право на отцепљење и формирање независне државе“. Тачка 4. Декларације је прокламовала: „Слободан развој националних мањина и етнографских група које насељавају територију Русије“.¹⁰ О гаранцијама права руске већине није речено ни речи.

Тако је одлукама совјетске владе формирана Украјинска Совјетска Социјалистичка Република (Украјинска ССР). Симболично је да су се територијалне границе Украјинске ССР готово поклопиле са територијалним претензијама Украјинске Народне Републике, политичког непријатеља бољшевика. Идеолошка и политичка борба против УНР, међутим, није спречила совјетску власт да од разних и веома разноликих етнотериторијалних фрагмената створи Совјетску Украјину – готово потпуну копију УНР. Ово још једном потврђује

8 Сталин И.В. Сочинения: Т. 1–18. М.; Тверь, 1946–2006. Т. 2. С. 290-367.

9 Сталин И.В. Сочинения: С. 310.

10 Декларация народов России // <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/5307/>
Дата обращения: 17 января 2022 г.

погрешност тезе о узроцима распрострањене тезе о узроцима и циљевима бољшевичке политике у козачком и руском питању.

Чини се да корени ове политике леже негде другде. Наиме: у суштински непријатељском односу руководства РСДРП (б) према руском народу и његовој војној авангарди – Козацима.

У светлу оваквог приступа, стварање вештачких народа и република од делова руског народа – Украјинске ССР и Белоруске ССР – играло је улогу слабљења руске већине и стварања вештачке противтеже у личности ових република (и народа). Што је у потпуности постигнуто у односу на Украјину. У децембру 1922. године створен је Савез Совјетских Социјалистичких Република. В.И. Лењин је припојио Совјетској Украјини огромне територије на истоку и југу – Слобожаншчину, западне области Донске армије и Новоросију – земље Северног Прицрноморја и Приазовске области, које су руске трупе освојиле од Отоманског царства уз активно учешће козачких трупа.

Веома логичан развој политике московских бољшевика била је политика национализације. Конкретно, политика украјинизације је спроведена широм Украјинске ССР.¹¹ Није случајно, на пример, да је идеолог украјинског национализма, професор из Аустроугарске (!) Михаил Грушевски, постао академик Академије наука СССР. Истовремено, класици руске историографије, попут Сергеја Платонова и Јевгенија Тарлеа, послати су у изгнанство, а њихове бројне колеге, руски историчари, чамили су у стаљинистичким концентрационим логорима на измишљеном „Академском случају“ из 1929. године, у којем је више него 100 представника руске историјске науке оптужено.¹²

Идеолошке и теоријске основе украјинизације изразио је народни комесар за питања народности И.В.Стаљин. Наведимо подужи цитат из Стаљиновог говора на X конгресу РКП(б) (8-16. март 1921):

11 О сушности политике украјинизације в Украинской ССР см.: Борисѣнок Е. Феномен советской украинизации, 1920-1930-е годы / Институт славяноведения РАН. - М. : Европа, 2006. С. 73-95.

12 См. об этом: Павленко Н. «Академическое дело». Историки под прицелом ОГПУ // Наука и жизнь. №11. 1999. Адрес публикации: <https://www.nkj.ru/archive/articles/9908/>

„Овде имам белешку у којој се наводи да ми, комунисти, наводно вештачки усађујемо белоруску националност. То није тачно, јер постоји белоруска националност, која има свој језик, другачији од руског, због чега је културу белоруског народа могуће подићи само на његовом матерњем језику. Исти говори чули су се и пре пет година о Украјини, о украјинској националности. А недавно се такође говорило да су украјинска република и украјинска националност изум Немаца. У међувремену, јасно је да украјинска националност постоји, а развој њене културе је дужност комуниста. Не можете ићи против историје. Јасно је да **ако руски елементи и даље преовлађују у градовима Украјине, онда ће с временом ови градови бити неизбежно украјинизовани** (ми смо нагласили - Аутори)”.¹³

Изостављамо детаљну анализу тока украјинизације – то није главна тема нашег чланка. Само да обратимо пажњу: у Донбасу који је постао украјински, укључујући и градове и села бивше Донске Козачке области, украјински језик је насилно усађен међу руско становништво у језичком и културном смислу.

Право нација на самоопредељење, које су бољшевици прогласили само неколико дана након октобарског оружаног устанка и успостављања совјетске власти, без обзира да ли је ова одлука била праведна или не, није се тичало најбројнијег народа бивше империје - Руса. Супротно жељама становништва великоруских губернија и козачких округа и области, они су пренети „на поклон“ вештачки формираним републикама: Украјини, Белорусији, Казахстану и националној републици РСФСР. Дакле, право нација на самоопредељење прокламовано Декларацијом о правима народа Русије искључивало је руску већину, укључујући и донске Козаке.

Постсовјетска Украјина критикује „тоталитарни СССР“, али наставља политику украјинизације, укључујући и донске Козаке. Упркос овим критикама, ниједна украјинска влада није изразила жељу да се ослободи Каиновој греха совјетског „тоталитарног наслеђа“ – „поклоњених“ територија

13 Сталин И.В. Заключительное слово по докладу об очередных задачах партии и национальном вопросе на X съезде РКП(б). 10 марта 1921 г. // Сталин И.В. Сочинения. – Т. 5. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1947. С. 49.

или украјинског књижевног језика који су кодификовали совјетски научници. Веома је карактеристичан један одломак из горе цитираног чланка В.В. Путин: „...модерна Украјина - у потпуности је замисао совјетске ере. Знамо и памтимо да је у великој мери настала на рачун историјске Русије. Довољно је упоредити које су земље поново уједињене са руском државом у 17. веку и са којим територијама је Украјинска ССР напустила Совјетски Савез.¹⁴

Ова политика украјинизације добила је тоталитарни карактер и радикалне облике после победе Евромајдана – државног удара 21-22. фебруара 2014. године. У Украјини је овај пуч добио пропагандистичку дефиницију *Револуције достојанства*. Сада, 8 година након пуча, познато је да је он организован и изведен уз отворено учешће америчких и ЕУ владиних агенција и обавештајних служби. Евромајдан (euromaidan) - оружана је побуна против легитимно изабране власти. Председник Украјине је у том тренутку био представник доњецке елите Виктор Јанукович, који је победио на изборима захваљујући подршци насељенијих источних и јужних региона Украјине – шта ће се ускоро, укључујући и предлог аутора овог чланка, назвати заборављеним термином Новоросија – области садашње Украјине, које су или вековима биле део Руског краљевства или су их трупе Руске империје освојиле од Отоманске Турске у 18. веку. Разлог за Евромајдан никако нису били греси Јануковича – корупција за коју су га оптужили учесници Мајдана, ускоро ће бити знатно превазиђена под влашћу правих председника – Петра Порошенка и Владимира Зеленског. Једина грешка В. Јануковича у очима Запада била је одлука да се промени вектор интеграције Украјине – са ЕУ на руски.¹⁵

Тако је демократија у Украјини одбацила плурализам мишљења: само представник западног дела земље може бити легитимни председник.

14 Путин В.В. Об историческом единстве русских и украинцев. Адрес публикации: <http://kremlin.ru/events/president/news/66181> Дата обращения: 16 января 2022 года.

15 См. подробнее: Попов Э.А. Постмайданная Украина: ретроспектива и перспектива // Украина: мифологизированное прошлое, неопределенное будущее (памяти А.А. Проселкова). – Ростов-на-Дону: Изд-во «Фонд науки и образования», 2022. С. 11-18.

Друштвени покрети Донбаса и Новоросије, укључујући козачка друштва Луганске области, од самог почетка Евромајдана у јесен 2013. видели су то као претњу очувању руског идентитета. Тако се и догодило: први законодавни акт нове револуционарне владе био је укидање закона Кивалов-Колесниченко, који обезбеђује минимум културних и образовних права руским и грађанима руске културе у Украјини.

Организована побуна против легално изабраног председника Украјине, напади и масовна убиства присталица свргнутог председника, и, што је можда најважније, нацизација и агресивна русофобија коју носе победници – све је то заједно подстакло становнике историјске Новоросије да не признају руководство, које је дошло на власт као резултат крвавог државног удара. Међутим, устанак Новоросије је брзо утопљен у крви, а Дом синдиката у Одеси је спаљен заједно са 48-ро људи (званични подаци истраге).¹⁶

Државни удар су покренуле бројне украјинске националистичке организације и милитантне групе. Нажалост, у односу на њих, чак и у руској штампи и научној и стручној литератури, користи се нетачна терминологија, посебно бесмислени термин радикали. Један од аутора овог чланка, који се бави темом дуги низ година, сматра да је у односу на савремени украјински национализам прикладан термин нацизам. После Одеског Хатина (паљење зграде Дома синдиката од стране украјинских нациста заједно са народом) и других крвавих злочина „украјинских националиста“, сваки други, „мекши“ термин је морално и политички неисправан.

Украјински национализам (нацизам) има дугу историјску традицију (за разлику од украјинске државности). Као што је један од аутора приметио у низу својих чланака, по степену суровости и, истовремено, примитивности доктринарних програма, украјинска верзија нацизма је једна од антивођа. По окрутности и примитивној аграрној идеологији може се поредити са хрватским усташама.

---

16 Од преживелих учесника Руског пролећа у Одеси постоје подаци да је број руских активиста живих спаљених и убијених на друге начине око 400 људи.

У исто време, опасност од овог непријатеља не треба потцењивати. Нажалост, у руској научној и стручној литератури мало пажње се посвећује савременим варијантама овог феномена. Покушај разумевања типологије савременог украјинског национализма био је чланак Е.А. Попов, објављен још 2010. године. Нажалост, ова тема није изазвала велико интересовање међу руским истраживачима. У међувремену, аутор је донео низ закључака, који су у великој мери предвидели даљи развој догађаја. На пример, направљена је прогноза о премештању епицентра украјинског национализма из Галиције на исток Украјине, конкретно - на руски индустријски Донбас. Аутор је повезао будућност украјинског национализма конкретно са структурама харковске „Патриота Украјине“, из које су, током и након рата у Донбасу, израсли батаљон/пук „Азов“ и политичка партија „Национални корпус“. Вођа свих ових структура је сада добро познати Андреј Билецки („Бели вођа“). За разлику од архаичних партија „старог“ украјинског национализма/нацизма, ово је много интелектуално развијенија сила, имајући блиске везе са војним и другим снагама НАТО-а и Сједињених Држава.

Украјински националисти/нацисти, као што је горе поменуто, нису само постали милитантна улична снага Евромајдана. Режим успостављен након победе „Револуције достојанства“ може се назвати олигархијско-нацистичким дуумвиратом, у коме украјински нацисти играју (тренутно) подређену улогу. Постоји међусобни утицај и међусобно прожимање двеју сила, које уопште не ометају идеолошке и расне разлике (на пример, јеврејско порекло свих пет главних кандидата за председника Украјине на изборима 2019. године). „Сарадња“ „заклетих пријатеља“ се манифестује не само у тајном финансирању нацистичких структура. Потоњи су извор идеја и идеологије владајућег режима, који украјински нацисти третирају са отвореним презиром и мржњом и називају га „режимом унутрашње окупације“. Владајући режим је принуђен да позајми многе идеје из програма украјинских нациста. Тако је усвојен „култ хероја ОУН-УПА“ (Организација украјинских националиста – Украјинска устаничка армија: политичка партија и њено војно крило на челу са Степаном Бандером

и Романом Шухевичем). С.Бандера и Р. Шухевич су још за време председниковања В.Јушченка добили статус Хероја Украјине. Сада је „култ хероја ОУН-УПА“ у Украјини попримио карактер псеудорелигијског поштовања.

У редовима Оружаних снага Украјине усвојен је поздрав из праксе ОУН „Слава Украјини – Слава херојима!“. Овај поздрав звучи веома двосмислено из уста председника В. Зеленског, Јеврејина пореклом, унука официра Црвене армије. Нарочито током свечаних церемонија посвећених годишњици масовног погубљења јеврејског становништва Кијева у Бабином Јару, које су извршили целати обе фракције ОУН и украјинске помоћне полиције у служби немачких окупационих снага.

Украјинске националистичке/нацистичке организације и партије извор су идеја унутрашње и спољне политике за украјинску државну власт. У унутрашњој политици држава Украјина спроводи формулу: „једна држава – један народ – једна црква“. То је већ довело до покушаја да се у потпуности забрани канонска Украјинска православна црква Московске патријаршије и стварање, под патронатом Цариградске патријаршије, такозване Православне цркве Украјине, неканонске псеудоцрквене структуре. Културна, образовна и језичка политика председника Порошенка-Зеленског, усмерена на потпуну асимилацију свих неукрајинаца и културно „преваспитавање“ „погрешних“ Украјинаца, такође је из арсенала украјинских нацистичких партија.

Ништа мање обећавајући није ни спољнополитички и геополитички аспект проблема. Бројне територијалне претензије су постављене (или похрањене до бољих времена) у односу на све земље у окружењу Украјине.¹⁷ Њихов извор су исти украјински националистички (нацистички) програми. Украјина, која је од совјетске московске владе добила на поклон великоруску, новоросијску и донску козачку земљу, не жури да одбије поклоне „тоталитарног СССР-а“. Штавише: претендује на нове територије Русије.

---

¹⁷ О внешне- и геополитических программах украинских националистов до победы евромайдана см.: Попов Э.А. Новые тенденции в современном украинском национализме // Проблемы национальной стратегии. 2010. №3.

Ето са којом су се силом, добро организованом, са широким међународним везама и добијеним борбеним искуством и издашним средствима, морали суочити људи Донбаса, укључујући козаке добровољце из области Луганска и руског Дона.

Побуна у Донбасу и референдум за стварање Доњецке и Луганске Народне Републике је реакција на државни удар у Кијеву под нацистичким паролама.¹⁸ Важну и на час централну улогу играли су козаци (нарочито у Луганској Народној Републици). Карактеристично је да су у редовима козачких јединица забележени не само наследни донски козаци, већ и активан борбени део становништва, укључујући етничке Малорусе-Украјинце. Што сугерише да козачки случај - никако није музејски експонат. Важну улогу у помоћи својој козачкој браћи и целокупном руском становништву ДНР-ЛНР одиграло је војно козачко друштво „Велика Донска војска“ – јавна организација која у своје редове укључује патриоте Дона и Русије.

Побуњени Донбас, укључујући и једну од његових ударних снага, Козаке, били су у стању не само да нанесу војне поразе украјинској војсци и украјинским нацистичким паравојним батаљонима, вишеструко супериорнијим у људству и оружју, већ и да започну тежак посао око изградње сопствене државности – не само ефикасније, него и праведније.¹⁹

Њена (украјинска) формула је „једна држава – један народ – једна црква“. Бројне територијалне претензије су постављене (или припремљене) у односу на све њене суседне земље. Њихов

---

18 Более подробно о восстании Донбасса и опыте государственного строительства см. публикации Э.А. Попова: Республики Донбасса: особенности политической жизни (на основе экспертных и социологических опросов в ДНР и ЛНР) // Постсоветские государства: 25 лет независимого развития. М., ИМЭМО РАН. 2017. Том первый. С. 96-103. Адрес публикации: <https://www.imemo.ru/publications/info/postsovetskie-gosudarstva-25-let-nezavisimogo-razvitiya-v-2-h-t-t1-zapadniy-flang-sng-tsentralnaya-aziya>; Дата обращения: 17 января 2022 г.; Республики Донбасса: трудная поступь государственного строительства. Ч. 1 // Ритм Евразии. 13.05.2017. Адрес публикации: <https://www.ritmeurasia.org/news--2017-05-13--respubliki-donbassa-trudnaja-postup-gosudarstvennogo-stroitelstva-i-30110>

19 Eduard Popov. People's Republics: Summing Up the Donbass Socio-Political and Economic Experience // Greenville Post. Адрес публикации: <https://www.greenvillepost.com/2017/05/08/peoples-republics-summing-up-the-donbass-socio-political-and-economic-experience/> May 8, 2017. Дата обращения: 17 января 2022 г.

извор су програми украјинских националистичких (нацистичких) организација и партија. Међутим, **задатак ослобађања дела козачких земаља од украјинске окупације и обнављања јединства донских козака у оквиру руске државности још није решен.** Завршимо чланак цитатом из интервјуа са В. П. Водолацким: „Желео бих да се подела територија Донске војске између Украјинске ССР и РСФСР прогласи незаконитом, јер је извршена против воље народа. Ове територије треба да се врате историјској Донској војсци, односно данашњој Русији. Другачије не може бити“.

Поновимо и данас: земље козачког Дона морају се вратити историјској Донској војсци, односно данашњој Русији. Другачије не може бити.

С руског превела Татјана Вучинић-Маљевић

V.P. Vodolatskiy, E.A. Popov

**MOSAIC UKRAINE: IDEOLOGICAL
RETORT AND HISTORICAL BACKGROUND
OF THE WAR IN DONBASS**

Annotation

The mosaic nature of Ukraine reflects two characteristic features of this state at once: the civilizational and historical-political heterogeneity of its regions and the artificial (man-made) nature of the formation of the state territory. The territorial boundaries of Ukrainian statehood were drawn up by the government of the Moscow Bolsheviks in the early years of Soviet power (November 1917 - December 1922). The struggle against “Great Russian chauvinism” is the basic principle of the doctrinal programs of the Bolsheviks in the field of national

policy. The policy of the Soviet government was particularly hostile towards the Cossacks. Lenin's government liquidated the Don Cossack Host and transferred part of its territory to Soviet Ukraine. The policy of Ukrainization was carried out throughout the territory of the Ukrainian SSR. Post-Soviet Ukraine criticizes the "totalitarian USSR", but continues the policy of Ukrainization, including the Don Cossacks. This policy took on a totalitarian character and radical forms after the coup d'état on February 21-22, 2014. Its formula is: "one state – one nation – one church." Numerous territorial claims have been put forward (or are in store) against all neighboring countries. Their source is the programs of Ukrainian nationalist (Nazi) organizations and parties. The uprising in Donbass and the referendum for the creation of the Donetsk and Lugansk People's Republics

- reaction to the coup d'état in Kiev under Nazi slogans. Cossacks played an important and sometimes central role (especially in the Luhansk People's Republic). However, the task of liberating part of the Cossack lands from the Ukrainian occupation and restoring the unity of the Don Cossacks within the framework of Russian statehood has not yet been solved.

Keywords: National policy of the Bolsheviks, the Don Cossack Host, Civil War, Soviet Ukraine, De-Russification, Ukrainization, coup d'état in Ukraine, historical speculations and territorial claims of post-Maidan Ukraine, Nazi elements in Ukrainian politics, uprising in Donbass.
